



Netherlands Organisation for Scientific Research  
WOTRO Science for Global Development

ПРОЕКТ ФІНАНСУЄТЬСЯ НІДЕРЛАНДСЬКОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ З НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ



Universiteit  
Leiden



ПРОЕКТ "БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ ТА КОНФЛІКТ В УКРАЇНІ:

ЛОКАЛЬНІ ПІДХОДИ І ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНІ МАСШТАБИ"

## Внутрішньо переміщені особи в Одеській області: між поверненням та інтеграцією

*Макс Бадер, доцент, експерт т з російських, євразійських та міжнародних досліджень, Лейденський університет, Нідерланди*

*Ксенія Карагяур, юрисконсульт  
БФ «Право на захист», Україна*

*Олена Виноградова, юрисконсульт  
БФ «Право на захист», Україна*

Конфлікт на Сході України спричинив найбільшу кризу вимушеного переселення у Європі після воєн в Югославії 1990-х років. Через три роки після початку конфлікту йому не видно кінця, і дедалі ймовірніше, що значна кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні не повернеться до місць свого початкового проживання. Інтересам як ВПО, так і українського суспільства в цілому відповідає успішна інтеграція цих ВПО на новому місці проживання. Успішна інтеграція ВПО залежить від їхніх поглядів на можливе повернення до місця початкового проживання, а також від ставлення центральних і місцевих органів влади, від яких очікують допомоги у створенні умов для інтеграції, а також від того, наскільки суспільство готове прийняти вимушених переселенців.

У цьому короткому документі обговорено проблему повернення та інтеграції українських ВПО на основі матеріалів нещодавнього опитування ВПО, жителів і посадовців Одеської області. Ми вважаємо, що невідповідність у сприйнятті можливого повернення на Донбас серед ВПО, з одного боку, і влади та суспільства, з другого боку, створює серйозну перешкоду інтеграції ВПО. У перших двох розділах ми обговорюємо наявну наукову літературу стосовно повернення й інтеграції ВПО та сучасний стан знань із цих питань стосовно ВПО в Україні. У заключному розділі подано результати наших опитувань та обговорено відповідні наслідки.

### **ВПО, інтеграція та повернення**

Найважливіша у будь-якій кризі з біженцями проблема повернення до місця початкового проживання. Ця проблема багатовимірна і містить кілька запитань: Наскільки фізично можливо або реально повернутися? Чи хочуть біженці повертатися? Якщо біженці хочуть повертатися, в який момент вони зможуть це зробити? Перспектива повернення чітко пов'язана з проблемою інтеграції на новому місці проживання. Коли повернення можливе і коли біженці переконані у своєму неминучому поверненні, вони матимуть менші стимули до інтеграції в суспільство на місці тимчасового проживання, й органи влади вважатимуть меншим зобов'язання допомагати біженцям з



Netherlands Organisation for Scientific Research  
WOTRO Science for Global Development

ПРОЕКТ ФІНАНСУЄТЬСЯ НІДЕРЛАНДСЬКОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ З НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ



Universiteit  
Leiden



ПРОЕКТ "БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ ТА КОНФЛІКТ В УКРАЇНІ:

ЛОКАЛЬНІ ПІДХОДИ І ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНІ МАСШТАБИ"

інтеграцію. З другого боку, коли біженці не можуть або не бажають повертатися, вони з більшою імовірністю інвестують в інтеграцію, і вірогідним буде тиск на владу з вимогами сприяння інтеграції.<sup>1</sup>

Біженці та влада часто мають протилежні погляди на інтеграцію та перспективи повернення. Зазвичай відповідальними за біженців у кризових ситуаціях вважають місцеві органи влади.<sup>2</sup> Криза з біженцями проходять три виразні етапи: кризова або надзвичайна ситуація, початкове переміщення і тривале переміщення.<sup>3</sup> На етапах кризової або надзвичайної ситуації та початкового переміщення влада покликана забезпечити притулок, харчування й інші основні потреби. Як тільки початкове переміщення перетвориться на тривале переміщення, від влади очікують створення умов для часткової або повної інтеграції біженців. Щонайменше це охоплює забезпечення доступу до житла, зайнятості та освіти, а також надання допомоги біженцям стосовно психологічного впливу конфлікту. Враховуючи брак ресурсів або наявність серед населення настроїв проти біженців, влада часто зацікавлена у применшенні потреби в інтеграції. Влада може це робити, серед іншого, називаючи біженців тимчасовими жителями, які в найближчому майбутньому повернуться до місця свого початкового проживання.<sup>4</sup>

Серед біженців часто виникає невідповідність між їхнім бажанням повернутись і реальною перспективою повернення. У деяких випадках повернення зовсім нереальне, але біженці дотримуються в розмовах версії про повернення. Біженці, яким приписують «міф про повернення»<sup>5</sup>, живуть у стані «постійної тимчасовості»<sup>6</sup>. Тією мірою, в якій біженці очікують повернення невідомо коли в майбутньому, вони живуть у невизначеному, «підвішеному» стані.<sup>7</sup> Чи намагатимуться біженці інтегруватися на новому місці проживання – залежить від того, чи очікують вони повернення, а якщо так, то коли саме. Біженці, для яких повернення – більш віддалена перспектива, більш імовірно прогнитимуть принаймні часткової інтеграції.<sup>8</sup>

<sup>1</sup>Brun, Cathrine. «Local citizens or internally displaced persons? Dilemmas of long term displacement in Sri Lanka.» *Journal of refugee studies* 16, no. 4 (2003): 376–397; Kabachnik, Peter, Joanna Regulska, and Beth Mitchneck. «Where and when is home? The double displacement of Georgian IDPs from Abkhazia.» *Journal of Refugee Studies* 23, no. 3 (2010): 315–336.

<sup>2</sup>Центральне місце в цьому зв'язку займають Керівні принципи ООН з питань внутрішнього переміщення. Резолюція КПЛ ООН 1998 р.; див. Ferris, Elizabeth G. *Ten Years after Humanitarian Reform: How Have IDPs Fared*. Brookings-LSE Project on Internal Displacement, Brookings Institution, 2014.

<sup>3</sup>Christensen, Asger, and Niels Harild. «Forced displacement: The development challenge.» Social Development Department, The World Bank Group, Washington DC (2009).

<sup>4</sup>Про важливість того, як називають біженців, див. Zetter, Roger. «Labelling refugees: Forming and transforming a bureaucratic identity.» *Journal of refugee studies* 4, no. 1 (1991): 39–62.

<sup>5</sup>Al-Rasheed, Madawi. «The myth of return: Iraqi Arab and Assyrian refugees in London.» *Journal of Refugee Studies* 7, no. 2–3 (1994): 199–219; Sinatti, Giulia. «'Mobile transmigrants' or 'unsettled returnees'? Myth of return and permanent resettlement among Senegalese migrants.» *Population, Space and Place* 17, no. 2 (2011): 153–166.

<sup>6</sup>Brun, Cathrine. "Dwelling in The Temporary: The involuntary mobility of displaced Georgians in rented accommodation." *Cultural Studies* 30, no. 3 (2016): 421-440.

<sup>7</sup>Holtzman, Steven B. *Living in limbo: Conflict-induced displacement in Europe and Central Asia*. World Bank Publications, 2004.

<sup>8</sup>Brun, Cathrine. "Active waiting and changing hopes: Toward a time perspective on protracted displacement." *Social Analysis* 59, no. 1 (2015): 19-37; Crawford, Nicholas, John Cosgrave, Simone Haysom, and Nadine Walicki. "Protracted Displacement: Uncertain paths to



Netherlands Organisation for Scientific Research  
WOTRO Science for Global Development

ПРОЕКТ ФІНАНСУЄТЬСЯ НІДЕРЛАНДСЬКОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ З НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ



Universiteit  
Leiden



ПРОЕКТ "БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ ТА КОНФЛІКТ В УКРАЇНІ:

ЛОКАЛЬНІ ПІДХОДИ І ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНІ МАСШТАБИ"

Переміщення має різні види впливів на ВПО, які можна узагальнено розбити на чотири категорії: «знищення активів, відмова у доступі до активів, переміщення зі звичайного соціально-економічного середовища та психологічний і матеріальний вплив життя в невизначеному, «підвішеному» стані.»<sup>9</sup> Ці впливи матеріальні, як-от втрата роботи, житла та майна, і нематеріальні, зокрема впливи, пов'язані з психологічним благополуччям та порушенням соціальних зв'язків.<sup>10</sup> Інтеграцію біженців на новому місці проживання можна концептуалізувати як «здатність повернути втрачені ресурси», як матеріальні, так і нематеріальні.<sup>11</sup> Розрізняють часткову інтеграцію та повну, фактичну інтеграцію. У разі часткової інтеграції біженці можуть відновити деякі ресурси, але їм закрито доступ до інших ресурсів. Вони можуть, наприклад, знайти роботу та одержати адекватне житло, але не отримати повного права голосу та залишатися соціально маргіналізованими. Розрізняють багато факторів, які можуть стояти на шляху успішної інтеграції.<sup>12</sup> Однією з можливих перешкод є недостатнє прийняття серед місцевого населення, спричинене, наприклад, уявленням, що біженці негативно впливають на ринок праці.<sup>13</sup> Інша потенційна перешкода інтеграції, як зазначалося, стосується ставлення місцевої влади.

### **Інтеграція та перспектива повернення серед ВПО в Україні**

За оцінкою Центру моніторингу внутрішнього переміщення, у першій половині 2017 р. в Україні було 1,65 млн ВПО.<sup>14</sup> Найбільші групи ВПО проживають в областях, близьких до конфлікту на Сході, особливо в районах, що перебувають під контролем української влади в Донецькій та Луганській областях, а також у Харківській області та Києві. Інші регіони України мають меншу кількість вимушених переселенців у межах своїх кордонів. За офіційними даними Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Одеська область, де проживає близько 42 тисяч ВПО, на сьомому місці серед регіонів України за кількістю ВПО.

За складних умов обмеженості ресурсів влада України була і залишається погано підготовленою до того, щоб впоратися з великим потоком ВПО від початку конфлікту на Донбасі.

self-reliance in exile." London, UK: ODI Humanitarian Policy Group. Refugee Compacts: Addressing the Crisis of Protracted Displacement 49 (2015);

<sup>9</sup>Holtzman, *Living in Limbo*, xiv.

<sup>10</sup>Cernea, Michael M. "Understanding and preventing impoverishment from displacement: Reflections on the state of knowledge." *Journal of Refugee Studies* 8, no. 3 (1995): 245-264; Ryan, Dermot, Barbara Dooley, and Ciaran Benson. "Theoretical perspectives on post-migration adaptation and psychological well-being among refugees: Towards a resource-based model." *Journal of Refugee Studies* 21, no. 1 (2008): 1-18.

<sup>11</sup>Hobfoll, Stevan E. "The influence of culture, community, and the nested-self in the stress process: advancing conservation of resources theory." *Applied psychology* 50, no. 3 (2001): 337-421.

<sup>12</sup>Jacobsen, Karen. *The forgotten solution: local integration for refugees in developing countries*. UNHCR, 2001.

<sup>13</sup>E.g. Duncan, Christopher R. "Unwelcome guests: relations between internally displaced persons and their hosts in North Sulawesi, Indonesia." *Journal of Refugee Studies* 18, no. 1 (2005): 25-46.

<sup>14</sup>Див. <http://www.internal-displacement.org/countries/ukraine>



Netherlands Organisation for Scientific Research  
WOTRO Science for Global Development

ПРОЕКТ ФІНАНСУЄТЬСЯ НІДЕРЛАНДСЬКОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ З НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ



Universiteit  
Leiden



ПРОЕКТ "БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ ТА КОНФЛІКТ В УКРАЇНІ:

ЛОКАЛЬНІ ПІДХОДИ І ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНІ МАСШТАБИ"

Організації громадянського суспільства заповнили деякі пробіли, залишені владою, надаючи дуже необхідну допомогу ВПО.<sup>15</sup> Органи влади України вживали заходів з метою більш ефективного управління ситуацією з ВПО. У жовтні 2014 р. було прийнято «Закон про права ВПО». У тому самому місяці було видано постанови про створення єдиної бази даних ВПО та про надання пільг ВПО.<sup>16</sup> У грудні 2015 р. Кабінет Міністрів затвердив Комплексну державну програму щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 р.<sup>17</sup> У квітні 2016 р. було створено Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України.

Кількість ВПО, які прагнуть повернутися до місця початкового проживання, ймовірно, зазнає коливань. Цілком вірогідно, що чим довше триває конфлікт, тим більше ВПО вирішать не повертатися, натомість оселитися на своєму новому місці проживання назавжди. Наявні дані щодо намірів ВПО повернутися на Донбас дуже відрізняються. За даними одного опитування приблизно дві третини ВПО у Вінницькій, Запорізькій, Івано-Франківській та Полтавській областях на момент опитування не планували повертатися на Донбас протягом наступних дванадцяти місяців.<sup>18</sup> Опитування, замовлене Міжнародною організацією з міграції 2016 р., свідчить, що лише 13% ВПО планує залишитися на своєму нинішньому місці проживання на невизначений строк і що половина респондентів планує залишитися там принаймні до закінчення конфлікту.<sup>19</sup> Інші джерела вказують на більшу кількість ВПО, які не планують повертатися на Донбас. Згідно з опитуванням Київського міжнародного інституту соціології (КМІС)<sup>20</sup>, приблизно половина ВПО не очікує повернення. Інше джерело припускає, що від тридцяти до сорока відсотків вимушених переселенців планує інтегруватися на своєму новому місці проживання.<sup>21</sup>

ВПО стикаються з передбачуваними проблемами, пов'язаними з втратою ресурсів. У наявних дослідженнях стосовно цього найчастіше згадується втрата зайнятості. Згідно з одним джерелом, лише «тридцять один відсоток (31%) людей (опитаних особисто), які працювали до переміщення,

<sup>15</sup>Ferris, Elizabeth, Suleiman Mamutov, Kateryna Moroz, and Olena Vynogradova. *Off to a Shaky Start: Ukrainian Government Responses to Internally Displaced Persons*. Brookings Institution & HIAS, 2015, c. 13; Organization for Security and Co-operation in Europe. *Civil Society and the Crisis in Ukraine*. 11 February 2015.

<sup>16</sup> Див. <http://unhcr.org.ua/uk/novini/novyny/1232-litsa-peremeshchennye-vnutri-strany>

<sup>17</sup> Див. <http://mtot.gov.ua/category/informatsiya-dlya-vnutrishno-peremishhenih-osib/>

<sup>18</sup> Смаль, Валентина, та Позняк, Олексій. Внутрішньо переміщені особи: соціальна та економічна інтеграція в приймаючих громадах. Доступно на [http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2016/05/IDP\\_REPORT\\_PLEDDG\\_edited\\_09.06.2016.pdf](http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2016/05/IDP_REPORT_PLEDDG_edited_09.06.2016.pdf), c. 22

<sup>19</sup>International Organization for Migration. *National Monitoring System of the Situation with Internally Displaced Persons*. Доступно на [http://www.iom.org.ua/sites/default/files/iom\\_nms\\_cumulative\\_report\\_eng.pdf](http://www.iom.org.ua/sites/default/files/iom_nms_cumulative_report_eng.pdf), c. 20

<sup>20</sup>Kyiv International Institute of Sociology. *Report on the results of the Ukrainian public opinion survey of the internally displaced persons and citizens of the hosting communities*. Доступно на [http://www.kiis.com.ua/materials/pr/20160111\\_Shpiker-report/KIIS%20survey%20for%20Internews111.pdf](http://www.kiis.com.ua/materials/pr/20160111_Shpiker-report/KIIS%20survey%20for%20Internews111.pdf), c. 15

<sup>21</sup> Новикова, О. Ф. *Внутрішньо переміщені особи: від подолання перешкод до стратегії успіху*. Інститут економіки промисловості (2016), c. 166



Netherlands Organisation for Scientific Research  
WOTRO Science for Global Development

ПРОЕКТ ФІНАНСУЄТЬСЯ НІДЕРЛАНДСЬКОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ З НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ



Universiteit  
Leiden



ПРОЕКТ "БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ ТА КОНФЛІКТ В УКРАЇНІ:

ЛОКАЛЬНІ ПІДХОДИ І ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНІ МАСШТАБИ"

зможли знайти роботу на своєму новому місці перебування.»<sup>22</sup> Серед тих ВПО, які знайшли роботу, часто трапляється невідповідність умінь. Багато ВПО, які раніше працювали у важкій промисловості або в гірничодобувному секторі Донбасу, зараз живуть у сільськогосподарських районах, де їхні професійні вміння не потрібні.<sup>23</sup> Значна втрата ресурсів для багатьох ВПО також пов'язана з втратою їхніх соціальних зв'язків. Особисті контакти надзвичайно важливі для багатьох людей в Україні, котра має одну з найбільших у світі тіньових економік порівняно з розмірами її офіційної економіки.<sup>24</sup>

Наявні дослідження порівняно однакові, коли повідомляють про загальне позитивне ставлення суспільства до ВПО.<sup>25</sup> Відповідно до двох окремих досліджень, лише приблизно п'ята частина опитаних респондентів явно негативно оцінює ВПО з Донбасу та Криму.<sup>26</sup> Позитивне ставлення також спостерігають самі ВПО. Згідно з опитуванням КМІС, «більшість опитаних ВПО не помічають ніякого упередженого ставлення місцевих жителів до себе.»<sup>27</sup> Але ВПО задоволені не всім. Обговорення у фокус-групах, організовані Спеціальною моніторинговою місією ОБСЄ в Україні, показали, що багато ВПО відчують себе громадянами другого сорту.<sup>28</sup> Зазначається, що є низка поширених негативних стереотипів про ВПО, зокрема стереотип, що ВПО підтримують сепаратизм.<sup>29</sup> Є також багато повідомлень у ЗМІ, де зазначено, що підвищення рівня злочинності пов'язане з впливом ВПО у певних районах.<sup>30</sup> Зрештою, як видається, значно поширене уявлення про те, що ВПО створюють навантаження на місцеві ресурси, зокрема «забираючи» робочі місця та перебуваючи в непропорційній залежності від соціальних виплат.<sup>31</sup>

## Результати і висновки опитувань

<sup>22</sup>International Organization for Migration. *National Monitoring System of the Situation with Internally Displaced Persons*, с. 6

<sup>23</sup>Organization for Security and Co-operation in Europe. *Conflict-related Displacement in Ukraine: Increased Vulnerabilities of Affected Populations and Triggers of Tension within Communities* (July 2016), с. 14

<sup>24</sup>Association of Chartered Certified Accountants. *Emerging from the shadows. The shadow economy to 2025 (2017)*. Доступно на [http://www.accaglobal.com/content/dam/ACCA\\_Global/Technical/Future/pi-shadow-economy-report.pdf](http://www.accaglobal.com/content/dam/ACCA_Global/Technical/Future/pi-shadow-economy-report.pdf)

<sup>25</sup>Наприклад, Crimea SOS. *Relationship between Host Communities and Internally Displaced Persons in Ukraine* (2016). Доступно на <http://krumsos.com/files/5/9/59137aa.pdf>; International Organization for Migration. *National Monitoring System of the Situation with Internally Displaced Persons*; Новикова, О. Ф. *Внутрішньо переміщені особи: від подолання перешкод до стратегії успіху. Інститут економіки промисловості*.

<sup>26</sup>Ivashchenko-Stadnik, Kateryna. «The Social Challenge of Internal Displacement in Ukraine: The Host Community's Perspective». In: Agnieszka Pikulicka-Wilczewska and Greta Uehling (eds.), *Migration and the Ukraine Crisis. A Two-Country Perspective*. Bristol: E-International Relations, с. 42; Kiev International Institute of Sociology. *Ukrainians' Attitudes Towards Internally Displaced Persons from Donbas and Crimea*. Доступно на [http://unhcr.org.ua/attachments/article/1605/Public%20Survey\\_36\\_ENG\\_www.pdf](http://unhcr.org.ua/attachments/article/1605/Public%20Survey_36_ENG_www.pdf)

<sup>27</sup>Kyiv International Institute of Sociology. *Report on the results of the Ukrainian public opinion survey of the internally displaced persons and citizens of the hosting communities*, с. 5

<sup>28</sup>Organization for Security and Co-operation in Europe. *Conflict-related Displacement in Ukraine: Increased Vulnerabilities of Affected Populations and Triggers of Tension within Communities*, с. 12

<sup>29</sup>Crimea SOS. *Relationship between Host Communities and Internally Displaced Persons in Ukraine* (2016).

<sup>30</sup>Bulakh, Tania. *Strangers Among Ours': State and Civil Responses to the Phenomenon of Internal Displacement in Ukraine*. In: Agnieszka Pikulicka-Wilczewska and Greta Uehling (eds.), *Migration and the Ukraine Crisis. A Two-Country Perspective*. Bristol: E-International Relations

<sup>31</sup>Муромцева, Ю. І. Внутрішньо переміщені особи в Україні та їхній вплив на ринок праці регіону. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди. Економіка. 15 (2015); Organization for Security and Co-operation in Europe. *Conflict-related Displacement in Ukraine: Increased Vulnerabilities of Affected Populations and Triggers of Tension within Communities*.





Netherlands Organisation for Scientific Research  
WOTRO Science for Global Development

ПРОЕКТ ФІНАНСУЄТЬСЯ НІДЕРЛАНДСЬКОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ З НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ



Universiteit  
Leiden



ПРОЕКТ "БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ ТА КОНФЛІКТ В УКРАЇНІ:

ЛОКАЛЬНІ ПІДХОДИ І ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНІ МАСШТАБИ"

У цьому заключному розділі висвітлено основні результати двох опитувань, які були замовлені благодійною організацією «Право на захист» і проведені дослідницьким центром SPHERA в березні 2017 р. Обидва опитування охоплювали 200 ВПО зі Східної України та 400 постійних мешканців, які були відібрані із застосуванням методу стратифікованої вибірки в Одеській області. Крім того, для створення якісних уявлень про становище ВПО в регіоні було проведено невелике окреме опитування серед 25 вибраних державних службовців та активістів громадянського суспільства, які працюють над питаннями, пов'язаними з ВПО. Опитування ВПО охоплювало переважно запитання про їхні погляди щодо повернення до місця початкового проживання, поточні умови життя та уявлення про толерантність щодо ВПО. Опитування постійних жителів Одеської області переважно зосереджувалося на запитаннях про їхнє ставлення до ВПО та погляди на інтеграцію ВПО.

Результати опитування вказують на те, що ВПО стикаються з передбачуваними проблемами щодо адаптації до своїх нових життєвих обставин і що вони не задоволені підтримкою влади. Серед респондентів у нашому опитуванні 52% звернулися по допомогу з пошуком належного житла після прибуття в регіон. Серед тих, хто потребував допомоги, лише 30% вказує на те, що вони фактично знайшли житло з допомогою органів влади. ВПО також одержували мало допомоги у пошуку роботи. 31% респондентів у нашій вибірці стверджують, що вони безробітні. Серед тих, хто вказує на те, що звертався з проханням про допомогу у пошуку роботи до влади, лише 32% одержали належну допомогу. Загалом 75% ВПО у нашому опитуванні висловили невдоволення зусиллями влади стосовно допомоги ВПО.

Очікування щодо повернення ВПО до місця початкового проживання значно відрізняються серед ВПО та постійних жителів Одеської області. Серед постійних мешканців регіону 73% абсолютно переконані, що ВПО мають намір повернутись на Донбас, а ще 18% вважають, що вони хочуть повернутися. Лише 9% вважають, що ВПО не мають наміру повертатися. Результати опитування підтверджують загальне позитивне ставлення серед населення до ВПО, висвітлене в інших опитуваннях: у нашому опитуванні 83% постійних жителів висловлюють позитивний погляд на ВПО. Наше дослідження показує, що серед суспільства склалася хибна картина щодо намірів ВПО повернутися на Донбас. 37% респондентів з-поміж ВПО заявили, що вони однозначно хочуть повернутися, а ще 18% заявили, що вони швидше хотіли б повернутися. 24% швидше не повернулися б, а 12% однозначно не повернуться. Менше опитування експертів, що працюють у сфері вирішення проблем ВПО, охоплювало чотирнадцять державних службовців. Хоча це невелика вибірка, а результати не є репрезентативними, опитування виявило, що всі респонденти цієї групи вважають, ніби ВПО мають намір повернутися на Донбас. Прослідковується чіткий зв'язок між наміром повернутися та мірою інтеграції на місцях. ВПО, які мають намір залишитися в Одеській області, значно активніші в суспільному житті, ніж ті, хто планує в певний момент повернутися на Донбас.



Netherlands Organisation for Scientific Research  
WOTRO Science for Global Development

ПРОЕКТ ФІНАНСУЄТЬСЯ НІДЕРЛАНДСЬКОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ З НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ



Universiteit  
Leiden



ПРОЕКТ "БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ ТА КОНФЛІКТ В УКРАЇНІ:

ЛОКАЛЬНІ ПІДХОДИ І ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНІ МАСШТАБИ"

ВПО, які мають намір залишитися, також мають сильніше почуття прийняття постійним населенням регіону.

Досвід інших конфліктів на пострадянському просторі, як-от навколо Абхазії та Нагірного Карабаху, свідчить, що навряд чи ВПО зможуть повернутися до місць свого початкового проживання найближчим часом, якщо зможуть узагалі. Оскільки конфлікт на Сході України не має перспектив швидкого вирішення, дедалі більше ВПО, швидше за все, залишатимуться на своєму нинішньому місці проживання. Проте як влада, так і суспільство, досі розглядають переселенців переважно як тимчасових жителів. Недостатня якість послуг, що надаються ВПО, як видається, особливо красномовно відображає той факт, що інтеграцію ВПО не вважають одним з важливих пріоритетів влади. Успішна інтеграція ВПО найближчими роками може сприяти зміцненню стабільності у суспільстві, що досі залишається нестійким. Тому вирішальне значення має те, щоб влада України почала повністю усвідомлювати свою відповідальність, пов'язану з інтеграцією ВПО.